

a nahrádzajú ho termínov *všeobecný*. V krátkej glose chcem poukázať na oprávnenosť a potrebu používať termín *obecný* a na jeho rozdiel od termínu *všeobecný*.

Ak používame výhradne prídavné meno *všeobecný*, zbavujeme sa možnosti jazykovo diferencovať rozsahy tried. Vlastnosť limitnej triedy (rozsah kategórie bytia, substancie) môžeme síce vyjadriť termínom *najvšeobecnejší*, ale podľa môjho názoru predpony *naj-* a *vše-* majú rovnakú funkciu označovať limitnú triedu, a preto jedna predpona z nich je celkom zbytočná. Ak je niečo všeobsahujúce, nemožno ho už rozsahove stupňovať.

Obecnosť je vlastnosť triedy obsahovať prvky a vlastnosť tried obsahovať podradené triedy, symbolicky:

$$a, b, c, \dots > T_1 > T_2 > T_3 \dots > T_n.$$

Obecnosť T môže byť teda rôzneho stupňa alebo rádu. Všeobecnou je iba trieda T_n a tou sú kategórie: vesmír, svet, bytie, hmota a pod. Preto prídavné meno *všeobecný* je odôvodnené používať iba v súvislosti s nimi. Obecnosť a všeobecnosť treba diferencovať tak, ako sa v logickej terminológii rozlišujú prídavné mená *generálny* a *univerzálny*.

Záverom sa žiada zdôrazniť, že o používaní nejakého termínu musia rozhodovať predovšetkým zretele obsahové, požiadavka označovať diferencované obsahy osobitnými termínmi a zretele formálne musia pred nimi ustúpiť. Z tohto hľadiska je spolupráca jazykovedcov s odborníkmi nutná a osobitne treba vyzdvihnúť potrebu oživiť záujem o slovenskú filozofickú terminológiu, pretože je tu ešte veľa medzier a nejasností.

J. Kocka

● **POZORUHODNÁ ŠTÚDIA O KATEGÓRII ČASU.** — Pojem času zaujíma v marxistickej filozofii *jedno z ústredných postavení*, no nemožno povedať, že by sa mu úmerne jeho závažnosti venovala pozornosť zo strany filozofov. Preto treba vítať štúdiu sovietskych autorov J. A. Urmanceva a J. P. Trusova *O vlastnostiach času* (Voprosy filosofii, roč. 1961, č. 5). Autori v nej rozvíjajú a konkretizujú niektoré svoje názory, uverejnené pred tromi rokmi v článku *O špecifičnosti priestorových foriem a vzťahov v živjej prírode* (Voprosy filosofii, roč. 1958, č. 6).

Vychádzajúc z dialektickomaterialistického názoru o tom, že čas je objektívne reálna forma existencie hmoty a že pohyb je podstatou času,

vyslovujú sa v článku dve základné myšlienky: 1. tak ako hmota a s ňou spätý pohyb, jestvuje aj čas v kvalitatívne rozmanitých formách; 2. pretože sa formy pohybu hmoty menia, vyvíjajú, musí sa s ich zmenou kvantitatívne a kvalitatívne meniť aj čas. Na základe tejto úvahy autori dochádzajú k pojmu „individuálny čas“.

Individuálny čas je relatívne samostatná charakteristika objektov, ktorá vyjadruje ich *trvanie* (rus. dlenie), t. j. *zachovanie nimi ich vlastností* relatívne *nemenných* (str. 59). Ďalej autori poukazujú na to, že trvanie je iba jednou stránkou individuálneho času a kritizujú ponímanie času ako skalárnej veličiny, ktoré môže viesť k fetišizácii času, newtonovskej predstave jediného absolútneho času, odtrhnutého od objektov. Druhou stránkou individuálneho času je jeho menlivosť, nestálosť (rus. brennosť); *individuálny čas* vystupuje ako *jednota trvania a zákonitej zmeny* (str. 60).

Autori konštatujú, že individuálny čas je jednotou pretržitosti (časy fáz a štádií vývinu objektu) a nepretržitosti (časy týchto štádií vývinu na seba nadväzujú). Domnievame sa, že práve objasneniu a zdôvodneniu *jednoty protikladov* pretržitosti a nepretržitosti individuálneho času by mala byť venovaná hlbšia pozornosť práve preto, že ide o východiskový problém pri väčšine myšlienok v článku. Na takom základe autori vyslovujú názor o možnosti izomérie času, izomorfizmu a polymorfizmu času, rovnosti a nerovnosti individuálnych časov, kvalitatívnej diferencovanosti času atď. Pozoruhodná je aj myšlienka o možnosti vytvoriť nové vedné disciplíny: chronobiológiu, chronofyziku, chronochémiu, chronoastronómiu, chronomedicínu atď., ktoré by skúmali časy objektov týchto oblastí. Mnohé svoje vývody autori opierajú o názory V. I. Vernadského, A. I. Oparina a i. Stať dopĺňujú grafy a schémy. Možno povedať, že štúdia o vlastnostiach času je veľmi podnetná nielen z filozofického hľadiska, ale bude zaujímať aj pracovníkov v špeciálnych vedách.

J. Coufal

● **O FILOZOFICKEJ ENCYKLOPÉDII.** Na bulvárí Pokrovského v Moskve možno nájsť nenápadný dom s tabuľkou Štátne vedecké vydavateľstvo Sovietska encyklopédia. Vo veľkom množstve pracovní skrýva sa tu ešte väčší počet vedeckých pracovníkov, redaktorov i technického personálu, ktorým patrí zásluha za pri-